danner desuden et godt supplement til Stith Thompsons store oversigtsbog „The Folktale", New York 1946.

Man glæder sig også over, at Nordiska museets arkiv, som jeg savnede henvisninger til i de to første bind, og som Liungman egentlig ikke mente, indeholdt noget af betydning, nu er medtaget. Noget illoyalt mod intendenterne John Granlund og Gösta Berg, der derefter sørgede for, at dette stof blev katalogiseret af C.-H. Tillhagen, takkes dog kun den sidste for sit i øvrigt udmærkede arbejde. Også på anden måde kommer en vistnok temmelig ubillig kritik af Nordiska museets arbejde til orde.

Inger M. Boberg.

ØSTRIGSK FOLKEMINDEFORSKNING

Leopold Schmidt: Geschichte der österreichischen Volkskunde. Wien 1951.

Denne bog er desværre kommet mig så sent i hænde, at jeg ikke har kunnet tage hensyn til den i min lige afsluttede bog om folkemindeforskningens historie. Thi selvom jeg knap nok synes, den retfærdiggør forfatterens påstand om, at østrigsk folkemindeforskning bør behandles selvstændigt og ikke — som jeg og selv en østriger som Arthur Haberlandt har gjort — blot som et led i den tilsvarende tyske forskning, og den altså egentlig ikke får mig til at fortryde mit standpunkt, så vilde jeg i hvert fald gerne have nævnt den som repræsentant for den bedste nuværende tysk-østrigske folkemindeforskning.

Schmidt begrunder udsendelsen af sin bog med, at man står på et vendepunkt, idet den nationalistiske opfattelse og den deraf følgende nazistiske misbrug af „die Volkskunde", der kulminerede i 1935—40, nu må betragtes som afsluttet. Desværre er der dog for en nordbo ikke tvivl om, at den stadig kan spores i de fleste tyske folkemindeforskeres indstilling og netop i Østrig har repræsentanter, der gerne gør sig gældende. Ved den IV. internationale kongres for antropologi og etnologi i Wien i september 1952 overværede jeg selv et flammende foredrag af en sådan, en elev af Höfler, om germanske broderskabsforbund, for hvis ælde der skulde findes afgørende beviser i islandske sagaer og myter. Og intet andet foredrag vakte et tilsvarende begejstret bifald. Men netop til disse repræsentanter står Leop. Schmidt i stærk modsætning. Han blev i 1945 leder af det wienske Volksmuseum i Laudongasse i stedet for Arthur Haberlandt, hvis fader Michael Haberlandt har grundlagt det, og som i øvrigt alene, sammen med sin familie, havde holdt tappert stand i museet under de sidste vanskelige krigsår.

Den omstridte definition af, hvad „Volkskunde" egentlig er, klarer Schmidt ved, at det er „die Wissenschaft vom Leben in überlieferten Ordnungen", og finder væsentlig dens opgave i at fremstille forholdene „ihrem Sein nach", mens den historiske videnskab „die Dinge ihrem Werden nach verfolgt". Den behandler altså ikke alene bondens liv, men også borgerens, håndværkerens og arbejderens, ja adelens liv, for så vidt det bunder i noget vedtaget, „soweit es sich unter den Vorzeichen der überlieferten Ordnungen vollzieht. Die Einbeziehung der Kunst-, Litera-

tur- und Musikwissenschaft in diese Art von Volkskunde wird von hier aus gerechtfertigt, soweit die Volkskunde die Grundlagen der individuellen Leistungen auf diesen Gebieten feststellen kann und will. Der gesamte Umkreis der musikalischen Sitte, vom Turmblasen bis zur Kammermusik bei Hof, die eigentliche Musikübung also, gehört beispielsweise hierher, ein unglaublich weites Gebiet der Theaterforschung ebenfalls, von der Bühnenform bis zum Publikum, ferner der grösste Teil der stofflichen Seite der Kunstgeschichte. Gewisse Disziplinen wie die Architekturforschung sind heute ohne volkskundliche Grundlagen überhaupt nicht zu denken". — — — Det er jo også den vej, udviklingen i Skandinavien er gået under indflydelse af folkemusæernes arbejde med den materielle kultur og folkelivet, der efterhånden er kommet til at omfatte alle sider af den menneskelige kultur, bortset fra den, der er så gammel, at den hører arkæologerne til, eller så fjern, at det er etnograferne, der tager sig af den.

Hovedopgaven for denne videnskab er da at samle og analysere stoffet og give så nøjagtige oplysninger om hver enkelt ting som muligt. Hvor talen er om åndsprodukter, f. ex. eventyr, sagn og viser — de spiller i øvrigt en underordnet rolle —, gælder det ikke alene om at give nøjagtige data for optegnelserne, men også for meddelerne, uden at man dog derfor behøver at lægge alt for megen vægt på det biografiske, som Schmidt med rette siger: „Eine eigene Darstellung des Lebenslaufes jeder Märchenerzählerin, die zufällig angetroffen wird, ist ja zweifellos auch wieder nicht notwendig". Han hentyder dermed til en moderne tendens, som han opfatter som romantisk, men som måske nok så meget udspringer i en overdreven dyrkelse af det jævne folks psyke på bekostning af de mere civiliserede stænders. Det er karakteristisk, at det først er den russiske folkemindeforskning, der har fremhævet vigtigheden af sådanne biografier; men man er fulgt godt efter i andre lande, f. ex. Irland. Folkemindeforskning bliver på den måde enten en rent beskrivende videnskab eller en folkepsykologisk videnskab, der kan komme i farlig nærhed af at have „die Volksseele" som hovedemne. I ingen af tilfældene passer betegnelsen *folkemindeforskning*, der kendetegner en historisk videnskab, godt. Den afløses da også mere og mere af betegnelser som *folkelivs-* eller *folkekulturforskning* eller *europæisk etnologi*.

Først efter at det analytiske arbejde er gjort, indrømmer Schmidt — som dog vel også andre moderne forskere — det syntetiske arbejde, der skal samle enkelthederne til et hele og klarlægge ikke alene, hvorledes forholdene er og har været, men også hvorfor de er og har været således, en plads. Men han advarer indtrængende mod at give sig af med dette arbejde, hvortil kun „ein sehr hoher Stand der Kenntnis und eine grosse Vorurteilslosigkeit befähigen", og som gjort uden tilstrækkelige analytiske forarbejder — det må man give ham ret i — i tidens løb har ført til mange uholdbare konstruktioner og hypoteser.

Selve bogen er rent historisk opbygget: fra renæssancens humanisme over baroktidens rationalisme, rokokoens oplysningsperiode og empiretiden, da erkehertug Johann i 1811 gjorde en indsats ved at udsende en række spørgeskemaer om folkedragter, fester og dagligliv, til biedermeiertidens topografiske arbejder, den tid da også den tyske romantik begyndte at gøre sig gældende, og da brødrene Grimms opråb og efter-

hånden også deres mytologiske tydninger særlig stimulerede indsamlingen af sagn og desuden fik betydning for digtere, malere og komponister. I 1870 resulterede naturvidenskabernes rivende udvikling i stiftelsen af det „Anthropologische Gesellschaft" i Wien, som under pater Wilh. Schmidts ledelse er blevet internationalt førende. Det samme gælder Rudolf Meringers opbygning af en indogermansk sagfilologi, der særlig fik udtryk i tidsskriftet „Wörter und Sachen", 1909 ff. En mere hjemstavns- og historiskbetonet videnskab udviklede sig derimod i Graz, hovedstaden i Steiermark og det nuværende Østrigs næststørste by, til hvis universitet Meringer i øvrigt også var knyttet. Dens fører er Viktor Geramb, der, skønt pensioneret, endnu ved kongressen i sommer optrådte som typisk „Altvater" med langt hvidt skæg. Til en mere udpræget germansk-national retning hører mænd som Rudolf Much, Otto Höfler og Richard Wolfram, der er vel kendt her hjemme fra deres undersøgelser indenfor oldgermansk religion og kultur, selvom de ofte er en nordbo lidt for „germanske". Det nationalistiske er dog også faldet østrigerne så meget for brystet, at Wolframs „Institut für Volkskunde" i Salzburg ligesom et „Wiener Institut für Mythenforschung", der blev grundlagt af „månemytologen" Georg Hüsing, i 1945 måtte indstille virksomheden. En af Hüsings elever, Edmund Mudrak, har foruden et stort værk om „Die deutsche Heldensage" også belemret videnskaben med et om „Die nordische Heldensage", hvori det persiske Kyros-sagn efter Hüsings forbillede er ledetråden. De gamle nordiske eller blot islandske sagn og myter er jo et yndlingsemne netop for den slags forskere. Og helt undlade at tage hensyn til dem kan man desværre ikke.

Inger M. Boberg.

TILFØJELSER TIL TO JOHANNES V. JENSEN AFHANDLINGER

Til mine to afhandlinger her i tidsskriftet „Sammensatte Farveord hos Johannes V. Jensen" (1946—47 p. 69 ff.) og „Johannes V. Jensen og Heine" (1949—50 p. 85 ff.) skal der gøres nogle tilføjelser.

I

1. I afhandlingen om sammensatte farveord hos Johannes V. Jensen anfører jeg i en korrekturnote (p. 80) udtrykket *letheblaa Asters* fra „Dansk Natur". Dette udtryk kommenteres særdeles kortfattet: Sammensætningen *letheblaa* er original. Udtrykket fortjener en nærmere omtale, så meget mere som en lignende sammensætning findes i den samme mytesamling, der rummer „Dansk Natur", samlingen „Myter. Ny Samling" (1910).

Udtrykket *letheblaa Asters* findes i en skildring af København: „Torvene ligger aabne og vellugtende efter Natteregn, Amagertorv bag Springvandet med et Væld af vaade Blomster, Georginer, Krysantemum, letheblaa Asters, og i Baggrunden Slottet under Nybygning . . ."[1] Hvad

[1] Se „Myter. Ny Samling" (1910) p. 3 = „Skrifter" VIII (1916) p. 152 = „Myter" II, 3. udg. (1924) p. 6 = „Myter" I (1946) p. 183.